

רנה שר

מהנדסי גשרים

הַאֲמַת זְקוּקָה לְשֵׁנֵי גְדוֹת: הָאֲחַת לְהֵלֶךְ וְהָאֲחֶרֶת לְחַזְרָתוֹ. דְּרָכִים שְׁלוּגָמוֹת אֶת עַרְפְּלֵיהֶן. שְׁשׁוּמְרוֹת בְּשִׁלְמוֹתוֹ אֶת צְחֹקֵנוּ הַמְאֻשֵׁר. אֵף שְׁמִנְתְּצוֹת, עֲרִיז מְשֻׁשׁוֹת כְּמוֹשִׁיעוֹת לְטִירוּנֵינוּ הַשׁוֹחִים בְּמַיִם קְפוּאִים.

רנה שר (1907-1988), בצעירותו היה פעיל בתנועה הסוריאליסטית ומיווד עם ראשיה. בהמשך התרחק הן מהפעילות המשותפת והן מסגנון הכתיבה. במהלך מלחמת העולם השנייה שימש כמפקד במחתרת הצרפתית. שירתו נחשבת הרמטית ומסתורית. במבוא להוצאה הגרמנית של הספר, 'שירתו של שר' (1959), כותב אלבר קמי ששר הוא גדול המשוררים הצרפתים החיים 'בעת הזאת'.

תשע"ט

מלאכים א, יט', יא-יב

רוח זרה
מפרידה הרים מחוסנם
מנפצת איתני סלע,
האדמה רוטטת
עד תהום,
אש מאכלת חמדותיה
ואין שומע
קול דממה דקה.

התסכול לנוכח תגובת הגבר לאהבתה של האישה מתבטא בדימוי הפריחה הדו משמעית. הפריחה הנשית של הדוכנית, שהגבר מזהה אותה כ"אדמימות חולנית". ובהמשך: "אני רווה את הריח הזה שגורם לך להתעטש. להתעשת" (עמ' 13). אבל לצד שירי האכזבה יש גם שירים על חדות הארוס: "עלעלים רכים שבי נפתחים כמלוא הנימה.... הנח לנשימתן הכבדה של נעליך בקצה המיטה".... (עמ' 15). שיר אחר פורש את הקשר עם הגבר דרך דמותה הנרמזת של רבקה אמנו (עמ' 51). ואחד השירים הטובים ביותר בקובץ מתאר את חוויית הלידה כאימת מוות שאחריה מנוחה מאושרת: "נח הגוף שנפלט אל החוף. שרוד, מוכה ומאושר" (עמ' 16).

כפירוט של כיעור ואימה: "נקבוביות נאנחות, יורקות לכלוך שחור"....בעוד הרוברת "מבקשת אוויר פנים במטהר אישי קטן" [...] "מזין אשליה זמנית של רוח"; שתי אמירות בעלות מטען ריגושי קודר, בראשית השיר ובסופו, יוצרות מעגל ממלכד של הגשמייות. זהו שיר לירי-הגותי בעל עוצמה רבה (עמ' 35).

קוטביות מסוג אחר תופיע באחד השירים החזקים שבקובץ, 'ליטרת הבשר', שכותרתו ארמו שייקספירי במשמעות שלילית ידועה. תמונת שיר מרשימה ביותר של אישה רוחצת כלים שגבה מופנה אל הגבר, ותיאור זוטות היומיום שהן כמו בליסטראות המחריכות

שירים רבים מעצבים דמות היצונית לדוכנית, האם הדועכת (עמ' 22), הילדים (עמ' 42) וכן דמויות מהתנ"ך כמו יעקב אבינו ודוד, ולעתים הדמויות רק נרמזות בשירים אישיים: "אלה חותמות שהטבעת בי/ ואחזתי בהן עד ככה פתיל נפשי/ ולא נותר אף מטך שאוחז בו", עם רמז ברור לגורליות ולבוגרנות בקשר שבין תמר ליהודה.

אפרת ביגמן היא משוררת לירית מרתקת ומרגשת. יש בשיריה אווירה נדירה של תום נפשי, אך מעבר לאישיות הפרטית התמה, אולי זה גם תום של משוררים "חדשים" ורעננים שפתחו דף חדש בהווה התרבותית של העולם הדתי, ופרצו לתחומים שטרם נכתב עליהם בהווה זאת. מעניין שאין בספר שירים ארספואטיים, ששייכים אולי לשלב אחר של מודעות פיוטית, וריבוי יצירות ארספואטיות בימינו נראה כמשקף את משבר הספרות.

הטובים שבשיריה של ביגמן הם השירים הליריים המובהקים בעלי המטאפוריקה המקורית ורבת הדמיון, שעם היותם אישיים, נושאים אוניברסליים. הספר הראשון של אפרת ביגמן מביטח גם מקיים ומהווה בשורה רעננה.

את חיי הנישואים: "אומרת שהגיע מכתב מהבנק, אתה שומע צרימת מיתר, כשאני יודעת אם אבד הקוד הסודי והיכן". וברור שהקוד הסודי הוא גם חלק מענייני היומיום המעצבנים, אבל גם הקוד הסודי של האהבה הרומנטית שטבע בגלי הזוטות והשאיר געגועים למציאות שהיתה והשורה הבאה משחקת עם אור וחושך ועם האשליה הרומנטית "מבקשת ממך להשכיב ילדים, להחליף מאורות בשמים, לתקן מנורה, להביא לילה..." (עמ' 8).

וכמו עלילת סיפור שבה אירוע מחולל אירוע, כך שירי הפרידה הנראים כנובעים מאותו חיזיון של קונפליקט פנימי וחיזוני, בין הגבר לאישה, אף שאינם מסודרים בסדר נרטיבי. הגבר משאיר אחריו "אהבה משומשת להתגעגע" ואולי עופר ברחם (עמ' 11). בשיר המעולה 'מותר' נגללים הדברים דרך פנייתה אל הגבר המחפש לדבריו "מרחבים" וכל העולם הארוטי פתוח לפניו, בעוד האישה חסומה עקב הציווי ההלכתי. וכאן מהדהדות מילות הגט הנאמרות לגבר, אותן מילים שנאמרות לאישה בטקס קבלת הגט: "הרי אתה מותר לכל עשב/ ושיח השדה הרי אתה מותר לנחל, לאגם הרי אתה מותר לכל אדם" (עמ' 12).